

Regeringskansliet
Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
med kopia till
kn.e.remissvar@regeringskansliet.se
sandra.lennander@regeringskansliet.se
daniel.friberg@regeringskansliet.se.

Remiss av promemorian Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor.

Er beteckning: KN2026/01494

Sammanfattning

Länsstyrelsen Västerbotten avstyrker lagförslaget som helhet. Länsstyrelsen anser att förslaget innebär en överimplementering av EU-lagstiftning som blir orimligt kostsam. Den ökade administrationen som lagförslaget medför drabbar särskilt kommunerna negativt.

Att överföra ansvaret för datainsamling, datahantering och statistikproduktion från statliga myndigheter till kommunerna kommer enligt Länsstyrelsen dessutom oundvikligen att innebära att statistiken inte kan kvalitetssäkras.

Länsstyrelsen anser vidare att lagförslaget på flera sätt misslyckas med att stärka vissa av de perspektiv som promemorian anger att lagförändringen särskilt ska adressera. Bland dessa finns konsekvenser för utsatta grupper.

Länsstyrelsens viktigaste synpunkter är sammanfattade nedan i punktform:

1. Statlig myndighet ska ansvara för all statistikinhämtning. Därmed bör vitesföreläggande för eventuell underlåtelse att dela data också hanteras av samma statliga aktör.
2. Kommuner och därmed enskilda kommunala tjänstepersoner bör ej åläggas ansvaret att avgöra vilken information om

totalförsvarets energibehov som får aggregeras och hur data kan/får behandlas och kommuniceras.

3. Det föreligger risk att den enskilda tjänstepersonen ofrivilligt bryter mot lagen vid inhämtning, hantering, aggregering och publicering av information. Detta relaterar både till sekretess kopplad till totalförsvaret och till sekretess kopplad till enskilds identitet.
4. I de fall en energiplan blir föremål för en strategisk miljöbedömning, och därmed inte genomgår någon annan samrådsprocess, riskerar sociala och socioekonomiska konsekvenser av planen att missas. EU:s intention om att dessa frågor ska lyftas i implementeringen av Energieffektiviseringsdirektivet blir då inte realiserade.
5. De ekonomiska medel som kommunerna tilldelas för uppgifterna är för små, i förhållande till arbetsinsatsen de kräver.
6. Länets små kommuner behöver permanent resurssättning för personalresurs med ansvar över energiplanering i allmänhet och långsiktig ytterligare resurstilldelning för energiplanering under energiomställningen. Annars riskerar kunskapen om energiplanering som process att inte konsolideras inom kommunorganisationen.
7. Länsstyrelsen avstyrker förslaget att den kommunala energiplanen ska innehålla ett kvantifierat åtgärdsprogram, med hänvisning till att en energiplan och ett åtgärdsprogram inte verkar på samma detaljnivå.
8. Kommunernas och elnätsföretagens respektive roller och ansvar behöver åtskiljas och klargöras. Ökat kommunalt ansvar för exempelvis energidistribution behöver även följas av ett starkare mandat i relaterade frågor, så som ledningsdragningar av elnät och planering för uttagspunkter.
9. Promemorian innehåller flera utsagor som ger staten möjlighet att ställa ytterligare krav på kommunerna, utan att det framgår vilket ansvar staten har gentemot kommunerna för att resurssätta ökade kravställningar.

10. Länsstyrelsen bör, som sektorsövergripande myndighet, ha ett uttalat ansvar i processen med att stötta och samordna kommuner och länet i energiplaneringen. Länsstyrelsens roll kan inte fyllas av sektorspecifika myndigheter, vars snävare uppdrag medför svårigheter att belysa energiplanens konsekvenser ur ett övergripande samhällsperspektiv.
11. Den kommunala energiplaneringen behöver stöd av ett utvecklat lagrum som går i takt med förändrade förutsättningar, som ökade etableringar av datacenter.
12. Om lagförändringen antas anser Länsstyrelsen att implementeringstiden för lagen är för kort.

Länsstyrelsen ser följande saker som positiva

Länsstyrelsen Västerbotten ser positivt på att promemorian föreslår att sociala samt socioekonomiska aspekter ska tas i beaktande i den kommunala energiplaneringen. Att ersätta den ordinarie samrådsprocessen med enbart det samråd som görs inom ramen för en strategisk miljöbedömning riskerar dock snarare att frågorna får minskad tyngd i planprocessen.

Länsstyrelsen ser positivt på att promemorian lyfter styrelspanering som en angelägenhet för alla kommuner, som en del i det kommunala, regionala och nationella beredskapsarbetet. Arbetsinsatsen behöver emellertid tillräcklig resurssättning.

Länsstyrelsen ser generellt positivt på införande av krav på energieffektivitet i offentlig verksamhet, av miljömässiga så väl som ekonomiska skäl, men avstyrker förslaget att inkludera krav på kartläggning och åtgärdsprogram gällande offentliga byggnaders energianvändning i den kommunala energiplanen. Kartläggning med installation av energimätare samt avläsning och analys av energidata, och därpå följande energirenovering innebär dock betydande investeringar. Länsstyrelsen efterlyser därför förslag på finansiella stöd riktade till mindre kommuner för vilka energieffektiviseringskravet kan bli ekonomiskt betungande.

Länsstyrelsen synpunkter

Nedan följer en utförligare beskrivning kring de frågor som Länsstyrelsen vill adressera inom lagförslaget.

Statistikhantering

Länsstyrelsen anser att ansvaret för att inhämta och, med hänsyn till sekretess, behandla och sammanställa energidata ska ligga hos statliga myndigheter, med fördel Statistiska Centralbyrån och/eller Energimyndigheten.

Dessa myndigheter har rutin och kompetens kring statistikhantering samt sekretessfrågor som rör inhämtning och delgivning av statistik. Därmed är de bäst lämpade att genomföra och hantera även datainsamling som möter de krav som ställs i EUs energieffektiviseringsdirektiv.

Länsstyrelsen ser att förslagen i promemorian förknippade med kommunalt genomförd insamling och hantering av energidata medför risk för felhantering av datasekretess. Kommunerna kommer att vara hänvisade till offentlig data, som SCB:s utgivningar, som grund för sin analys och rapportering. Denna data är av sekretesskäl inkomplett, och i lag (2001:99) om den officiella statistiken framgår att officiell statistik ej får kombineras med annan data. För de kommunala tjänstepersoner som ska genomföra de föreslagna kartläggningarna av energiproducenters och -användares aktuella och framtida energi- och effektanvändning kan det vara mycket svårt att balansera promemorians förslag på detaljnivå mot hantering av datasekretess.

Totalförsvarets behov av energiförsörjning

Länsstyrelsen läser även promemorians förslag som att den kommunala energiplanen ska inkludera en energiberedskapsplan. Detta är ett betydande tillägg till nuvarande krav. Det utökade ansvaret om planeringsansvar för totalförsvarets energibehov i den kommunala energiplaneringen riskerar att öka den kommunala arbetsbördan mångdubbelt, eftersom det kan adderas många "om" i totalförsvarets planeringsnatur. Vad händer om väg X måste stängas? Vilka omledningar är möjliga, vilka ytterligare energibehov medför de, och med vilka energibärare?

Länsstyrelsen är eniga med promemorian om behovet av en kommunal energiberedskapsplan, men att tillfoga den som en del i energiplanen befaras dock bli för tungrott. Arbetet med energiberedskapsplanen behöver också adekvat resurssättning.

Länsstyrelsen ser vidare en säkerhetsrisk med att enskilda kommunala tjänstepersoner ska samla och hantera information om totalförsvarets energibehov. Kartläggning, analys och redovisning av totalförsvarets behov av energiförsörjning kräver hög säkerhetskompetens av den eller de tjänstepersoner som ska utföra arbetet. Resursbrist hindrar ofta möjlighet till specialisering för tjänstepersoner i mindre kommuner, där spetskompetens kring säker datahantering inte utgör något undantag. Länsstyrelsen ser därför att förslaget medför risk för att tjänstepersoner i mindre kommuner av misstag får tillgång till information som bör vara sekretessklassad, eller aggregerar information på ett sätt som skapar säkerhetsbrister. Därför anser Länsstyrelsen Västerbotten att Länsstyrelserna, som högsta beredskapsmyndigheter, ska få ett riktat och resurssatt uppdrag att stötta kommunerna i arbetet med energiberedskapsplanen.

Arbetsbelastning och ekonomisk ersättning

Små kommuner har ofta en enda personalresurs för flera funktioner. Samma person som hanterar energiplanering kan exempelvis även ansvara för kommunens detaljplaneärenden, kontakter med näringslivet och dessutom vara byggnadsinspektör. Alla ordinarie kommunanställda som arbetar med energiplanering i Västerbottens läns kommuner, exklusive två större kustkommuner, har löpande uppdrag inom andra områden än planering. Sedan samhällsomvandlingen och elektrifieringen började göra avtryck i större skala i den kommunala planeringen har belastningen ökat på organisationerna i allmänhet och dessa personer i synnerhet.

Länsstyrelsen bedömning är att kommunal energiplanering under pågående samhällsomvandling generellt är kraftigt underfinansierad och anser att den utökade arbetsbördan inte möts upp med motsvarande ersättning från staten. Det ökade resursbehovet är av tillfällig karaktär, och är kopplat till genomförandet av elektrifieringen och andra stora omställningar inom energisektorn. Omställningsperioden är emellertid inte kortvarig. Utan långsiktig finansiering, som täcker in hela omställningsperioden om i storleksordningen 15 år, är risken överhängande att små kommuner

använder punktvis erhållna medel (typisk sett projektmedel) för att nå upp till lagkrav genom att lägga ut planarbetet på externa konsulter. Kunskapen om sakområdet och dess process riskerar då att inte konsolideras inom kommunorganisationen.

Att arbetsbördan, inklusive arbetet med energimätningar i byggnader, beredskapsplan för totalförsvarets energibehov på kort och lång sikt, styrelsearbete, åtgärdsprogram med redovisad beräkning av energiposter både inom kommunal organisation och över kommunens geografiska yta och uppföljning, samt hantering av vitesförelägganden, följande rättprocesser och samrådsförfaranden, kommer att konvergera mot 40 arbetstimmar per år inom tre år efter den nya lagens införande är orealistiskt.

Promemorians förslag innebär, utöver den extra planeringsbörda som den pågående samhällsomvandlingen lägger på kommunerna, ytterligare arbete av permanent karaktär. Här ingår planeringkraven på energiberedskap och insamling och hantering av energidata.

Ett viktigt medskick är sammanfattningsvis att den ökade arbetsbördan som promemorian innebär behöver resurssättas tillräckligt, och helst långsiktigt med kommunala tjänstepersoner, för att kompetensen ska behållas inom kommunens organisation.

Utsatta grupper

Länsstyrelsen befarar att negativa socioekonomiska effekter för utsatta grupper kan komma att förbises om samråd kring sociala perspektiv inte krävs explicit. Promemorian föreslår att en strategisk miljöbedömning av en energiplan ska räcka för att uppfylla energieffektivitetsdirektivets krav på samråd. Det är emellertid osannolikt att perspektiv som energifattigdom blir belysta i en samrådsprocess utifrån ett identifierat behov av strategisk miljöbedömning, där miljökonsekvenser enligt MB 6 kap. 2 § ligger i fokus.

Besluts- och förankringsprocesser

Länsstyrelsen ser positivt på många delar av förslaget, men avstyrker idén om att sammanfoga dem som delar av en och samma kommunala energiplan. Länsstyrelsen avstyrker förslaget att den kommunala energiplanen ska innehålla ett kvantifierat åtgärdsprogram, med hänvisning till att en energiplan och ett åtgärdsprogram inte verkar på samma detaljnivå. Förslaget är också

olämpligt utifrån den kommunala beslutsgången: Den kommunala energiplanen beslutas i kommunfullmäktige, medan åtgärdsprogram i många delar beslutas på tjänstepersonnivå. Förslaget skulle kunna medföra att beslutsprocessen i kommunfullmäktige blir långdragen och tungarbetad, och innebär även att planen vid varje ändring av en åtgärd åter måste upp för beslut i kommunfullmäktige.

Länsstyrelsens samlande roll

Energiplanering är en kontinuerlig process som är i konstant förändring. Den kräver hög sektorsövergripande kompetens och medvetenhet om att spelplanen utgörs av rörlig materia, där förutsättningarna förändras snabbt.

Stödet till kommunerna från sektorsmyndigheter som SCB, Försvarsmakten och Energimarknadsinspektionen är alla viktiga, och behöver belysas i lagen, på ett tydligare sätt än i promemorians förslag som i stort sett endast lyfter fram Energimyndighetens roll. Den sammanlagda kompetensen för att med ett brett, samhälleligt perspektiv samordna och leda det regionala arbetet med energiomställningen finns dock hos Länsstyrelserna.

Länsstyrelserna ska enligt sitt regleringsbrevsuppdrag leda och samordna det regionala genomförandet av energi- och klimatpolitiken. Vi har på uppdrag av regeringen uppdaterat regionala energi- och klimatstrategier och tagit fram regionala handlingsplaner för elektrifiering och ska främja samverkan och erbjuda stöd till bland annat kommuner. Länsstyrelserna ska enligt instruktionen "utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser," och "inom sin verksamhet främja samverkan mellan kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i länet". Länsstyrelsen har utöver energi och klimat även andra uppdrag, roller och regionalt ansvar för flera områden, exempelvis totalförsvar, samhällsplanering, miljöprövning, social hållbarhet, främja länets utveckling och klimatanpassning. Länsstyrelserna har alltså utifrån sina regleringsbrevsuppdrag, sin instruktion och roller beskrivna i andra lagar och förordningar kunskap och ansvar som är relevant för den kommunala energiplaneringen. Detta speglas inte i promemorian.

Ansvarsfördelning mellan kommun, elnätsföretag och myndigheter

Länsstyrelsen är eniga med promemorians hållning att kommunerna, med sitt samhällsovergripande ansvar för den fysiska planeringen, även bör ha ett större ansvar för planering för energidistribution och användning av effekt. Ökat kommunalt ansvar för exempelvis energidistribution behöver då även följas av ett starkare mandat i relaterade frågor, så som ledningsdragningar av elnät och planering för och placering av uttagspunkter.

Promemorians förslag att kartlägga behovet av energi och effekt och förutsättningar för en trygg energiförsörjning, behöver ske i nära samråd med elnäts- och energiproduktionsbolagen. Elnätsbolagen har direkt tillgång till information om elförbrukning och förfrågningar om framtida förändringar av energi- och effektanvändning, och ska även tillhandahålla nätutvecklingsplaner. Energiproducenter har god insyn i prismekanismer och har, utöver detaljerad information om historisk användning, utarbetade strategier för hantering av varierande efterfrågan.

Trots Energimarknadsinspektionens klargörande om elnätsföretagens skyldighet att arbeta proaktivt, rapporterar kommuner i länet hittills inte några tecken på förändring i elnätsföretagens sätt att bedöma el- och effektbehov.

Länsstyrelsen vill även belysa nationella myndigheters ansvar för att utveckla lagrummet i takt med snabba omvärldsförändringar, exempelvis relaterat till ny teknik. Allt fler etableringar av datacenter planeras och genomförs i landet, och i de fall etableringarna sker på privatägd mark har kommuner och andra offentliga organ ingen möjlighet att styra hur de lokala och regionala energitillgångarna fördelas. En möjlighet till reglering skulle kunna vara att införa någon slags krav på nyttoanalys vid etablering av stora energi- och effektanvändare, vid implementeringen av energieffektiviseringsdirektivet. Större juridiska förändringar skulle behövas för att ge kommuner och regioner verkligt mandat att skapa största möjliga samhällsnytta av den lokala och regionala energiproduktionen. Länsstyrelsen ser även frågan om hur energiintensiv industri ska motiveras att planera för kapande av effekttoppar som, åtminstone i ett första steg, ett ansvar för nationella myndigheter.

Till detta fogas problematiken med att företag överbokar tillgång till eleffekt, vilket hindrar övrig utveckling. Myndigheter, elnätsbolagen, företag och kommuner behöver hjälpas åt för att minska detta fenomen. I dialogen mellan kommuner, elnätsbolag, energiproducenter och företag har Länsstyrelsen en viktig samordningsroll.

Vitesföreläggande

Promemorian föreslår att kommunen ska åläggas ansvar för datainhämtning, vilket Länsstyrelsen avstyrker med hänvisning till diskussionen under rubriken *Statistikhantering*. Givet att lagförslaget ändå genomförs, diskuteras här promemorians åtföljande förslag om vitesförelägganden:

Länsstyrelsen anser att promemorians förslag behöver förtydligas. Hur långt sträcker sig kommunens skyldighet att utreda frågor om sekretess i förhållande till en enskilds affärs- eller driftförhållanden, exempelvis om ett företags frivilligt lämnade uppgifter i kombination med offentliga data kan röja ett annat företags information? Vidare, under vilka omständigheter kan kommunen bli förelagd vite av statlig myndighet, om kommunen inte erhållit efterfrågade uppgifter an enskilda aktörer?

En ytterligare aspekt är att kommuner är måna om sin relation med stora lokala arbetsgivare. Genom att lägga ansvaret för vitesföreläggande på kommunen, och öppna för vitesutkrävande av kommunen om verktyget underlåts att användas, flyttas risken för försämrad dialog från relationen mellan statliga aktörer och företag till relationen mellan kommun och företag.

Tidsaspekten

Implementeringstiden av lagen är för kort. Många kommuner kommer inte hinna hantera förändringen inom den angivna tidsramen. Kommunerna måste ges möjlighet att anpassa sig till det nya lagförslaget om det ska finnas en realitet i genomförandet.

Länsstyrelsen önskar förtydligande av följande

Utökade direktiv

Promemorian föreslår på flera ställen och angående olika ämnen att det ska finnas möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen utser – Energimyndigheten – att ytterligare utöka kraven på innehållet i den kommunala energiplanen. Länsstyrelsen anser att en sådan skrivning behöver åtföljas med garanti för tillräcklig resurssättning för den associerade ökade arbetsbördan.

Effektkartläggning

Promemorians förslag är otydligt gällande vilka energislag som omfattas av kravet på effektkartläggning. Avser ”effekt” endast eleffekt, eller även fjärrvärme och andra energibärare?

Årlig rapportering av energianvändning i offentliga verksamheter kan kräva nya system för datainsamling, vilket medför kostnader.

Energieffektiviseringsåtgärder

Promemorians fastslår följande, utan förklaring eller styrkande:

”Ökade energieffektiviseringsåtgärder leder som utgångspunkt till fördelar för de som är drabbade av energifattigdom”

På vilket sätt menar utredarna att denna kausalitet föreligger?
Exempel från kommuner i Västerbottens län kan på anmodan ges som visar motsatsen.

Energieffektivisering först

Länsstyrelsen ser positivt på införande av Energieffektivisering först-principen. Utformningen följer miniminivån i Energieffektiviseringsdirektivet och kommer därmed inte att aktiveras gällande de allra flesta av alla investeringar/initiativ som sker i Västerbotten.

De som medverkat i beslutet

Beslut i detta yttrande har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med samhällsplanerare Christoffer Wikström som föredragande.